29 Αυγούστου 2018

Αττίλας: Μνήμες από τη σφαγή του Συσκλήπου στα Κατεχόμενα 44 χρόνια μετά

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Έχει περάσει σχεδόν μισός αιώνας από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974. «Οχι μισός αιώνας. Είναι 44 χρόνια», με διορθώνει ένας φίλος που έχασε το σπίτι του εκείνο το καλοκαίρι. Μετράει βασανιστικά ένα-ένα τα χρόνια που βρίσκεται μακριά από τον τόπο όπου γεννήθηκε. Είναι και άλλοι που μετρούν μήνες. Πέρασαν 528 μήνες από την ημέρα που έχασαν τα αδέλφια, τους γονείς, τους φίλους τους.

Δολοφονήθηκαν, σκοτώθηκαν στη μάχη, υπήρξαν απώλειες σε ένα έγκλημα διαρκείας.

Μια γυναίκα, σίγουρα όχι η μόνη, μετράει μία-μία τις μέρες από τον Αύγουστο του 1974. Τις θυμάται όλες και κάθε πρωί παλεύει να τις σβήσει και να προσποιηθεί ότι όλα ήταν ο εφιάλτης μιας νύχτας που πέρασε. Οτι είναι πάλι 12 χρόνων, όσο ήταν το καλοκαίρι εκείνο. Το καλοκαίρι που σταμάτησε να είναι παιδί. Η βρώμικη ανάσα των Τούρκων που τη βίασαν, το αίμα στα χέρια τους, οι κραυγές, οι πυροβολισμοί είναι η απόκοσμη συντροφιά της σε μια ζωή που προσπαθεί να την κάνει να είναι όπως των άλλων, σχεδόν φυσιολογική. Ολα αυτά τα χρόνια, τους μήνες, τις μέρες και τις ώρες, από τη στιγμή που βρέθηκε στα χέρια των Τούρκων, δεν μίλησε. Δεν ήθελε να μιλάει. Δεν ήθελε κανένας να ξέρει. Μόλις πριν από λίγες μέρες, όμως, τόλμησε. Χωρίς φωτογραφίες, χωρίς ονόματα, χωρίς λεπτομέρειες που θα την έβγαζαν από την ανωνυμία που έχτισε, μίλησε σε δημοσιογράφο της κυπριακής εφημερίδας «Πολίτης». Σε ένα προάστιο της Λευκωσίας, όπου εργάζεται σε ιδιωτική εταιρεία, έξυσε τις μνήμες και μίλησε για τη δική της ιστορία. Μια ιστορία που δεν γράφτηκε σε κανένα βιβλίο, απασχόλησε λίγους, εξόργισε ελάχιστους και αγνοήθηκε από πολλούς.

Οταν μπήκαν στο χωριό

Η εκεχειρία, που υποτίθεται ότι ίσχυε στις 23 Ιουλίου του 1974, έχει κάνει τους

λίγους κατοίκους που έμειναν στο χωριό Σύσκληπος, στις παρυφές του όρους Πενταδάκτυλος, να ελπίζουν ότι η μπόρα θα περάσει και οι δικοί τους άνθρωποι που εγκατέλειψαν το χωριό σύντομα θα ξαναγυρίσουν. Εδιναν δύναμη ο ένας στον άλλον -ηλικιωμένοι οι περισσότεροι- και μαζεύονταν σε ένα σπίτι στην έξοδο του χωριού που ανήκε στον Ευγένιο Χατζηηράκλη. Περίπου 15-20 ψυχές. Μεταξύ τους και ένας πατέρας με τη 12χρονη κόρη του και τον 19χρονο γιο του. Με τα αυτιά κολλημένα στο ραδιόφωνο για να μάθουν αν «πετάξαμε τους Τούρκους στη θάλασσα», όπως μετέδιδε το ΡΙΚ που είχε καταληφθεί στις 15 Ιουλίου από τους πραξικοπηματίες. Παρακολουθούσαν και τις ειδήσεις στα ελληνικά από τον παράνομο τουρκοκυπριακό σταθμό Μπαϊράκ, που θριαμβολογούσε για την επιτυχημένη «ειρηνευτική» επιχείρηση της Τουρκίας. Η διαλυμένη από το πραξικόπημα Εθνική Φρουρά είχε αναδιπλωθεί και το χωριό είχε μείνει αβοήθητο στο έλεος των Τούρκων, οι οποίοι το κατέλαβαν το βράδυ της 26ης Ιουλίου του 1974. Οι Τούρκοι στρατιώτες, συνοδευόμενοι από κάποιους ένοπλους άτακτους Τουρκοκύπριους, βρήκαν στο σπίτι του γερο-Ευγένιου 14 άτομα. Πήγαιναν κάθε πρωί και τους κατέγραφαν ώστε να είναι σίγουροι ότι δεν διέφυγε κάποιος. Φωνές, σπρωξίματα, βρισιές… αλλά μέχρι εκεί. Ωσπου έφτασε η 3η Αυγούστου του 1974.
Φωτογραφίες αρχείου από την εισβολή του τουρκικού στρατού στον Σύσκληπο, το απομονωμένο χωριό στις παρυφές του Πενταδάκτυλου
Η 12χρονη κάθε φορά που οι Τούρκοι έμπαιναν στο σπίτι κρατιόταν από το παντελόνι του πατέρα της έχοντας την ψευδαίσθηση της ασφάλειας. Ποιος θα μπορούσε να την πειράξει; Δεν μπορούσε στο παιδικό της μυαλό να συλλάβει τι ήταν αυτό που θα ακολουθούσε το απόγευμα της 3ης Αυγούστου. Το πρωί οι Τούρκοι στρατιώτες είχαν καταγράψει και πάλι τους Ελληνοκύπριους που έμεναν στο σπίτι. Επανήλθαν όμως. Από εκείνο το ζεστό απομεσήμερο του Αυγούστου, το σπίτι έγινε τόπος ενός από τα φοβερότερα εγκλήματα που διέπραξαν οι Τούρκοι στην Κύπρο. Μια ασύλληπτης βαρβαρότητας σφαγή, με τα λείψανα των θυμάτων να μην έχουν εντοπιστεί μέχρι σήμερα. Συνολικά στο χωριό καταγράφηκαν 28 αγνοούμενοι, εκ των οποίων οι 14 στο συγκεκριμένο σπίτι. Σε μια σπηλιά βρέθηκαν τα καμένα οστά ενός ζευγαριού, το οποίο εντόπισαν κρυμμένο οι Τούρκοι. Αφού τους έσφαξαν, τους έκαψαν παίρνοντας τα λίγα χρήματα που είχαν μαζί τους για να διαφύγουν σε ασφαλή περιοχή.

Ο Τούρκος αντισυνταγματάρχης

Σε βιβλίο που κυκλοφόρησε το 2004 με τίτλο «Κύπρος: Νησί προς πώληση – Αγνωστες πτυχές της Ειρηνευτικής Επιχείρησης», ο Τούρκος καθηγητής και συγγραφέας Erol Mütercimler καταγράφει αυτούσιες μαρτυρίες Τούρκων αξιωματικών και στρατιωτών που είχαν λάβει μέρος στην εισβολή στην Κύπρο. Μεταξύ των μαρτυριών είναι και αυτή του αντισυνταγματάρχη πεζικού Salih Guleryuz, ο οποίος ήταν υποδιοικητής της μονάδας καταδρομών που στρατοπέδευσε στον Σύσκληπο. Ο Salih Guleryuz κρατούσε καθημερινό ημερολόγιο και σε κάποιες σημειώσεις δίνει συγκλονιστικά στοιχεία για τη σφαγή των αμάχων. Λέει ότι το βράδυ της 3ης Αυγούστου του 1974 ενημερώθηκε για τη δολοφονία 14 άμαχων Ελληνοκυπρίων σε ένα σπίτι του χωριού. Ο Guleryuz γράφει στο ημερολόγιο:

«3 Αυγούστου 1974… Μάθαμε ότι 14 από τους Ελληνοκύπριους που έμειναν στο χωριό Σύσκληπος σκοτώθηκαν το βράδυ σε ένα σπίτι. Αυτό το έκαναν ένας πυροβολητής υπαξιωματικός, δύο στρατιώτες καταδρομείς και δύο πολεμιστές (Τουρκοκύπριοι άτακτοι). Λήφθηκαν οι καταθέσεις των στρατιωτών μέχρι αργά…

4 Αυγούστου 1974… Κατά τις πρωινές ώρες ήρθε ο συμμαθητής μου, ο επιτελικός αρχηγός του σώματος στρατού, συνταγματάρχης Μαχμούτ Μπογουσλού. Πήγαμε μαζί στον Σύσκληπο και βρήκαμε το σπίτι όπου σκοτώθηκαν οι Ελληνοκύπριοι πολίτες. Σκοτώθηκαν από πυρά με αυτόματα τυφέκια στον προθάλαμο ενός σπιτιού κοντά στο ορνιθοτροφείο του χωριού. Οκτώ άτομα ήταν πάνω στις πολυθρόνες και στις καρέκλες πνιγμένα στο αίμα, διάτρητα από σφαίρες στο

στήθος και στο κεφάλι. Στο έδαφος υπήρχαν ακόμα πέντε νεκρά άτομα, άνδρες και γυναίκες. Κοντά στην είσοδο της πόρτας πάνω σε μια καρέκλα υπήρχε ακόμη ένα πτώμα χωρίς κεφάλι. Εκεί κοντά ήταν και ένα κορίτσι, Ελληνοκυπριόπουλο, ηλικίας 11-12 χρόνων... Την είδαμε ενώ προγευματίζαμε με τους στρατιώτες μου στο ορνιθοτροφείο του Συσκλήπου. Οταν μας είδε εκείνη, είπε απελπισμένα καλημέρα χαμογελώντας».

Αυτό το 12χρονο κορίτσι που γλίτωσε από τη σφαγή έχοντας δει τον πατέρα της νεκρό με το κεφάλι πολτοποιημένο από τις σφαίρες και τον αδελφό της αποκεφαλισμένο σήμερα κουβαλάει τη μοναδική αυθεντική μαρτυρία της προσωπικής της τραγωδίας. Η μοναδική επιζήσασα ενός εγκλήματος γεμάτο από δολοφονίες αμάχων.

Μοναδική επιζήσασα

Η 12χρονη που επέζησε μίλησε πριν από λίγες μέρες για πρώτη φορά μετά από 44 χρόνια. Τη μαρτυρία της κατέγραψε ο δημοσιογράφος Σωτήρης Παρούτης και τη μετέφερε αυτούσια χωρίς παρεμβάσεις. Αλλωστε τι παρέμβαση μπορεί να γίνει στην εξιστόρηση ενός εγκλήματος από ένα εκ των θυμάτων;

Λέει η μοναδική επιζήσασα για το απόγευμα της 3ης Αυγούστου του 1974:

«Εμένα με πήρανε πρώτη. Ο πατέρας μου είχε καταλάβει τι επρόκειτο να γίνει. Φώναζε, έπεσε κάτω και τους παρακαλούσε. Με είχαν πάρει από εκεί που ήμασταν μαζεμένοι όλοι και με πήγαν στην άκρη του σπιτιού όπου ήταν το μπάνιο. Εγώ τον άκουγα ακόμη που φώναζε. Ακουγα και τον αδελφό μου επίσης. Ετσι ξεκίνησε ο

βιασμός. Ερχονταν, με βίαζαν και έφευγαν. Υστερα από λίγο άκουσα πυροβολισμούς και φωνές. Εμένα με κρατούσαν εκεί. Οταν τέλειωσαν οι πυροβολισμοί, φύγανε και αυτοί. Με άφησαν μόνη μου μέσα στο μικρό δωμάτιο του μπάνιου. Εμεινα εκεί πεσμένη, κατατρομαγμένη και σοκαρισμένη. Πέρασε, νομίζω, κάνα μισάωρο και σκεφτόμουνα ότι μπορούσα να ανοίξω την πόρτα, να βγω έξω και να φύγω... Από το μικρό παραθύρι έβλεπα ότι δεν υπήρχε κανένας. Μετά το γκαράζ του σπιτιού μας ήταν τα χωράφια... Μόλις όμως έκανα τη σκέψη να βγω και να φύγω, μπήκε κάποιος και με άρπαξε. Με έβγαλε από την πίσω πόρτα. Εγώ ήμουνα ξυπόλητη. Σε μαύρο χάλι. Με πήγε από γύρω από το σπίτι. Κάποια στιγμή μού έδειξε ότι έπρεπε να φορέσω παπούτσια. Του λέω "δεν έχω". Για να βρω παπούτσια έπρεπε να μπω ξανά στο σπίτι και να πάω στο δωμάτιό μου. Με πήγε μέσα. Πέρασα από τον χώρο όπου ήταν όλα τα πτώματα. Και του πατέρα μου και του αδελφού μου... Φόρεσα παπούτσια και βγήκα από το δωμάτιό μου. Ο άλλος που με συνόδευε ήταν μαζί μου».

Το μέγεθος του κακού

Η μαρτυρική 12χρονη του 1974, μοναδική επιζήσασα της σφαγής του Συσκλήπου, θυμάται: «Τα πτώματα ήταν δεκαπέντε, είκοσι, δεν τα μέτρησα. Το πτώμα του αδελφού μου ήταν πάντως με κομμένο το κεφάλι. Αυτός που με συνόδευε με πήρε να φύγουμε από το σπίτι. Εκλαιγα διαρκώς. Ούτε μπορούσα να μιλήσω, ούτε να συνειδητοποιήσω το μέγεθος του κακού. Προστέθηκαν και δυο-τρεις άλλοι κατά την απομάκρυνσή μου από το σπίτι. Με πήγαν μέσα στο χωριό. Σούρουπο πια, με έβαλαν σε ένα άλλο σπίτι. Εκεί ξεκίνησαν πάλι τον βιασμό. Ενας έμπαινε, ένας έβγαινε στο δωμάτιο όπου με κρατούσαν. Πέρασε δεν θυμάμαι ακριβώς πόσος χρόνος. Κανένα μισάωρο, καμιά ώρα... και άκουσα έναν πανικό. Ξαφνικά έφυγαν όλοι. Εγώ έμεινα εκεί. Τρομαγμένη στο κρεβάτι».

Το σπίτι του Ευγένιου Χατζηηράκλη, στην άκρη του χωριού, όπου βρήκαν καταφύγιο οι άμαχοι και έμελλε να γίνει μαζικός τάφος (φωτ. αρχείου)
«Τι να πω και τι θα γίνει»

Η συγκλονιστική μαρτυρία συνεχίζεται: «Υστερα από κάνα πεντάλεπτο μπήκε κάποιος. Οχι από αυτούς που ήταν προηγουμένως. Με έπιασε από το χέρι και με έβγαλε έξω. Είδα ένα στρατιωτικό τζιπ να πλησιάζει. Μόλις έφτασε το τζιπ, οι βιαστές έφυγαν όπως-όπως. Ορισμένοι όμως παρέμειναν. Προτού καλά-καλά σταματήσει το αυτοκίνητο, κατέβηκε "το παιδί" που σας είπα στην αρχή (σ.σ.: Τούρκος αξιωματικός που είχε αναπτύξει καλή σχέση με τον αδελφό της προτού τον αποκεφαλίσουν), ήρθε κοντά μου και με έπιασε από το χέρι. Χάρη σε αυτόν σώθηκα! Μου μίλησε στα αγγλικά... Εγώ συνέχιζα να κλαίω. Δεν μπορούσα να μιλήσω. Είδε όμως το χάλι μου. Οι υπόλοιποι που ήταν στο τζιπ κατέβηκαν και

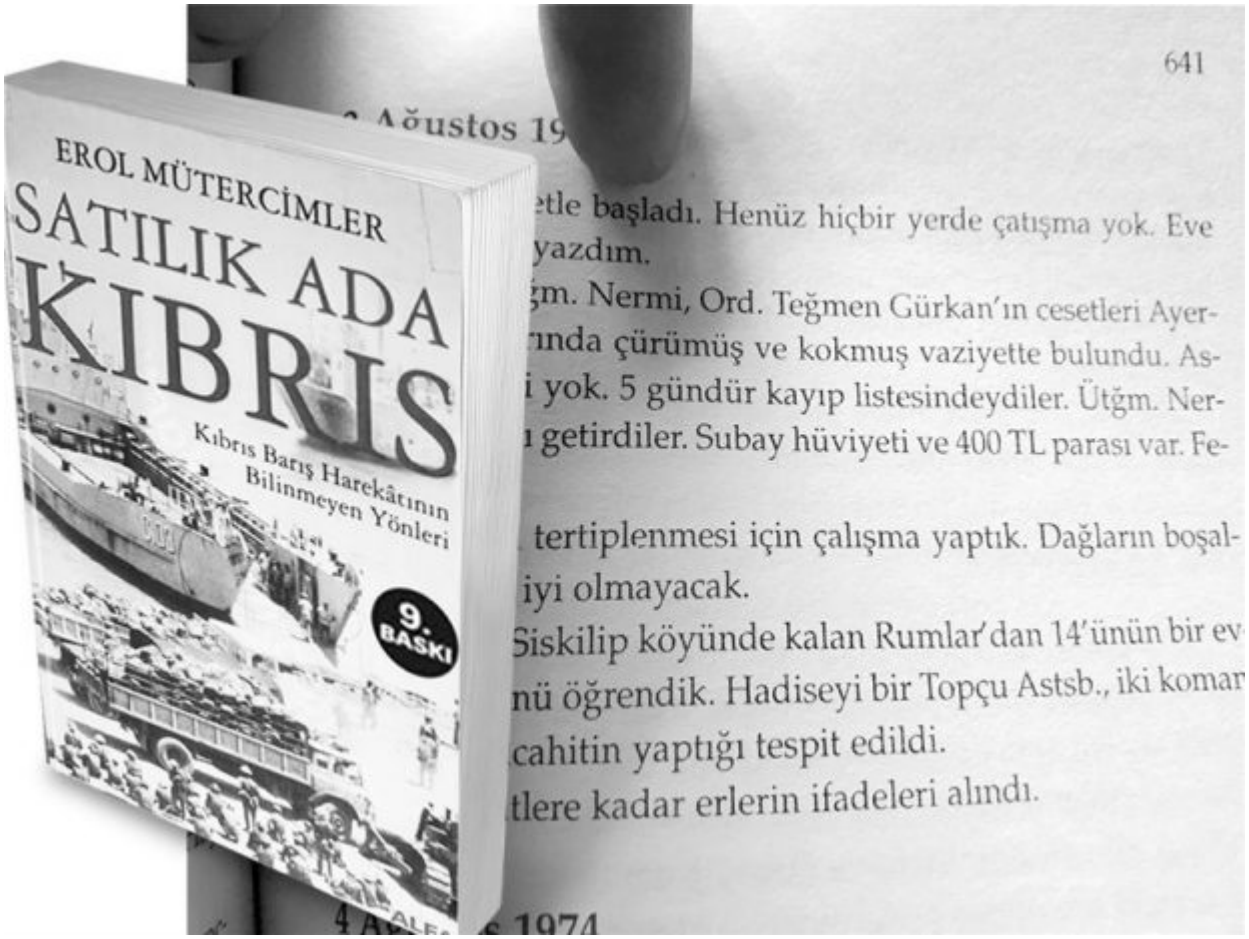
αυτοί κάτω και πρόταξαν τα όπλα στους υπόλοιπους μιλώντας τη γλώσσα τους. Εγώ δεν καταλάβαινα. Ηρθε κοντά μου και πάλι ο νεαρός αξιωματικός και μου έγνεψε να του δείξω ποιοι. Μου μιλούσε στα αγγλικά, επιτακτικά: “Show me, who? Who did this?” (σ.σ.: Δείξε μου, ποιος; Ποιος το έκανε;).

Αν και 12 χρόνων -και μετά από όλο αυτό το βασανιστήριο που πέρασα-, ήμουν σε θέση να διερωτηθώ μόνη μου: “Τι να πω και τι θα γίνει αν πω;”. Αστραπιαία σκέφτηκα, ανακουφισμένη κάπως, ότι το μυαλό μου ακόμη δούλευε! Σας τα λέω με λεπτομέρεια, όλα όσα έχουν μείνει αποτυπωμένα στη μνήμη μου. Εκανα, λοιπόν, με τους ώμους μου την κίνηση ότι τάχα δεν ξέρω. Εκείνος με τη σειρά του έδιωξε τους διάφορους, με έβαλε στο αυτοκίνητο και ανηφορίσαμε στο βουνό, πάνω από το χωριό, όπου ήταν το στρατόπεδό τους. Επικρατούσε χάος εκεί, πολλά πράγματα του πολέμου, οχήματα, στρατιώτες, όπλα, κανόνια κ.λπ. Απ’ ό,τι αντιλήφθηκα, με πήγε αμέσως στον ανώτερό του, ίσως τον διοικητή του στρατοπέδου. Του εξήγησε, απ’ ό,τι κατάλαβα, τι έγινε. Αυτός με πήρε και με έβαλε στο δωμάτιό του. Μου ετοίμασαν κρεβάτι το οποίο εφαπτόταν στον τοίχο. Ξαναήρθε το παιδί που με πήρε από τα χέρια τους και μου εξήγησε με λίγα αγγλικά ότι ο λόγος που με έδωσε στον διοικητή ήταν για να είμαι ασφαλής, διότι δεν ήξερε, όπως συμπλήρωσε, τι άλλο θα μπορούσε να συμβεί. Ετσι, λοιπόν, έμεινα όλο το βράδυ στο δωμάτιο του διοικητή».

Ανάρρωση στην Τουρκία

Το βιβλίο του καθηγητή Erol Mütercimler «Κύπρος: Νησί προς πώληση – Αγνωστες πτυχές της Ειρηνευτικής Επιχείρησης» (2004) και η σελίδα με το ημερολόγιο του αντισυνταγματάρχη πεζικού Salih Guleryuz, τότε υποδιοικητή της μονάδας καταδρομών που στρατοπέδευσε στον Σύσκληπο, όπου αναφέρει ότι το βράδυ της 3ης Αυγούστου 1974 ενημερώθηκε για τη δολοφονία 14 άμαχων Ελληνοκυπρίων σε ένα σπίτι του χωριού και την επομένη, 4 Αυγούστου, το επισκέφθηκε και αντίκρισε 13 νεκρούς από πυρά, γυναίκες, άνδρες και παιδιά, έναν αποκεφαλισμένο (τον αδελφό της 12χρονης) και τη 12χρονη Ελληνοκυπριοπούλα, μοναδική επιζήσασα και πολλάκις βιασμένη... Ηταν εκείνη που χαμογέλασε και τους είπε απελπισμένη «καλημέρα»
Στη μαρτυρία που έδωσε μόλις πριν από λίγες μέρες στην κυπριακή εφημερίδα «Πολίτης», η τότε 12χρονη ανέφερε ότι από το στρατόπεδο όπου την είχαν μεταφέρει οι Τούρκοι έβλεπε το σπίτι της και τη μεταφορά των πτωμάτων μέσα σε μαύρες σακούλες. Στη συνέχεια την πήγαν σε αστυνομικό τμήμα όπου έδωσε κατάθεση και νοσηλεύτηκε σε στρατιωτικό νοσοκομείο υπό συνεχή επίβλεψη για να μην της συμβεί κάτι. Με στρατιωτικό αεροπλάνο την πήγαν στην Αγκυρα και μετά στα Αδανα όπου νοσηλεύτηκε σε νοσοκομείο. Θυμάται ότι κάποια μέρα στον

διάδρομο είδε έναν Ελληνοκύπριο ασθενή με πατερίτσες και τη ρώτησε αν είναι χριστιανή. Προτού προλάβει να του απαντήσει παρενέβησαν στρατιώτες και η συνομιλία διακόπηκε. Θυμάται ότι της φέρθηκαν καλά στην Τουρκία και την πίεζαν να φάει γιατί είχε αδυνατίσει υπερβολικά και είχε συνεχείς αιμορραγίες. Οταν αισθάνθηκε καλύτερα, τη μετέφεραν πίσω στα Κατεχόμενα και μετά από κάποιες διαδικασίες, τον Νοέμβριο, την παρέδωσαν στον ΟΗΕ, ο οποίος με τη σειρά του τη μετέφερε στις ελεύθερες περιοχές. Αναζητούσε τη μητέρα της, η οποία μαζί με τα άλλα αδέλφια της είχαν εγκαταλείψει τη Λευκωσία λόγω της εισβολής. Για μήνες στάθηκε αδύνατο να εντοπιστεί η μητέρα της, η οποία καθημερινά πήγαινε στο σημείο όπου επέστρεφαν οι αιχμάλωτοι και αναζητούσε την κόρη της.

«Κόρη μου, στάσου όρθια»

Στη μαρτυρία της θυμάται ότι τη μετέφεραν στο γραφείο του τότε προέδρου της Κυπριακής Βουλής, Γλαύκου Κληρίδη, που προήδρευε του κράτους, καθώς ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος κατά το πραξικόπημα είχε διαφύγει στη Βρετανία. «Εκεί με άκουσε ο πρόεδρος με μεγάλο σεβασμό για δύο ώρες. Χωρίς να με ρωτά λεπτομέρειες. Μου είπε όμως μια κουβέντα που τη θυμάμαι μέχρι σήμερα: "Ακου, κόρη μου. Οπως σε έριξαν κάτω και σηκώθηκες -γιατί έχεις σηκωθεί πια-, έτσι θα πρέπει να μείνεις. Δεν έχεις να δώσεις λογαριασμό σε κανέναν, ούτε για το τι έχεις

περάσει, ούτε για το τι δεν πέρασες”». Στη συνέχεια βρέθηκε με τη μητέρα της και τα αδέλφια της και συνέχισε τη ζωή της με τον εφιάλτη να την κυνηγά. «Είναι περιττό να σας πω ότι για δύο χρόνια με τον παραμικρό θόρυβο που άκουγα έμπαινα κάτω από το κρεβάτι. Δύο χρόνια δεν μπορούσα να δω ένστολο. Ερχόταν ο αδελφός μου που υπηρετούσε τη θητεία του στην Εθνική Φρουρά και έβγαζε τη στολή έξω από το σπίτι. Εξω από την πόρτα και μετά έμπαινε μέσα. Αυτά».

Δικάστηκε ένας

Για τη σφαγή στον Σύσκληπο έχει υπάρξει παραδοχή της Τουρκίας, η οποία ωστόσο φορτώνει το έγκλημα σε άτακτους ένοπλους Τουρκοκύπριους, υποστηρίζοντας ότι οι Τούρκοι στρατιώτες δεν είχαν εμπλοκή. Οι μαρτυρίες και τα στοιχεία, όμως, δείχνουν ότι οι Τούρκοι στρατιώτες είναι αυτοί που διέπραξαν και τους βιασμούς και τις εν ψυχρώ δολοφονίες αμάχων. Αν και στις καταθέσεις που είχαν ληφθεί κατονομάζονταν οι δράστες, τελικά λόγω της δεύτερης φάσης του «Αττίλα» στις 15 Αυγούστου του 1974, αυτοί συγκαλύφθηκαν και εστάλησαν στην Αμμόχωστο. Για να δημιουργηθεί άλλοθι συνελήφθη μόνο ένας Τουρκοκύπριος με το όνομα Αλί, από το γειτονικό χωριό Φώτα, και εστάλη στην Τουρκία για να δικαστεί. Καταδικάστηκε και φυλακίστηκε για περίπου έναν χρόνο. Ο τουρκικός στρατός που μετέφερε τα πτώματα από το σπίτι μέχρι σήμερα δεν έχει αποκαλύψει πού τα έθαψε ή τα έκαψε. Εχουν γίνει πολλές ανασκαφές σε γύρω περιοχές, χωρίς όμως να εντοπιστούν λείψανα για να ταυτοποιηθούν οι αγνοούμενοι.